

Klaas Kloosterboer
PIETÀ, 2015
 Goudverf op krant met
 metalen buizen en ketting,
 spijkers
 41,5 x 57,5 cm

Stil verdriet

Door Sandra Smets

Het lichaam van de levenloze Christus hangt over de schoot van zijn moeder, veel zwaarder dan toen hij daar ruim dertig jaar eerder zat te spelen met neef Johannes of een putter – het soort vogel dat later een doorn uit zijn doornenkroon zou trekken. De passie heeft zich voltrokken, hij is van het kruis gehaald. Breed en zwaar ligt zijn volwassen lijf in Maria's armen. Onbewogen houdt ze hem vast, versteend van verdriet, haar hoofd scheef hangend om naar hem te kijken, of met de ogen dicht om niet te zien.

De Pietà, de bewening van Christus, is sinds de late Middeleeuwen onnoemelijk vaak geschilderd en gebeeldhouwd. Een doorgaans brede afbeelding laat zowel haar lijden als het zijne zien, zijn lichaam geknakt door de slapte van zijn lijf. Die knak zie je terug in het gouden kettinkje op de Pietà van Klaas Kloosterboer, die ook breedte en stilte uitdraagt. Het is een gouden voorstelling, alsof de aureolen van de heilige moeder en zoon versmelten tot één geheel van plechtigheid. Kloosterboer heeft geen bladgoud maar goudverf aangebracht. Deels dekkend, zodat bovenaan een kleine strook wit overblijft waardoor de zeer profane onderlegger, krantenpapier, zichtbaar wordt.

Kloosterboer maakte dit werk na de beschietingen in de Parijse nachtclub Bataclan in november 2015

Pietà, de letters staan in dit kleine intieme werkje van Kloosterboer in het papier gestanst. Ze hebben het papier met precisie doorboord, volmaakt rond, steriel, een beetje als kogelgaten. Zo zonder poespas rijzen de letters op, als een definitie van verdriet, dat eeuwenoud en universeel is. De associatie met kogelgaten is niet vreemd. Kloosterboer maakte dit werk na de beschietingen in de Parijse nachtclub Bataclan in november 2015. Daarbij kwamen 89, vaak jonge, mensen om het leven. Het was wereldnieuws en de kranten hielden vanwege weer een aanslag. Maar wat gebeurt er met de moeders?, vroeg Kloosterboer zich af en bewaarde de kranten die, twee pagina's breed, de onderlegger werden voor twintig van deze Pietà's. Eén daarvan werd aangekocht door de afdeling Kunstzaken van het AMC. Als je goed kijkt, zie je door de goudlaag iets doorschemeren van de krantenkoppen eronder. Ze gaan over Obama, Hollande, terrorisme. Ze zijn net niet meer te lezen, de bijbehorende foto is niet meer te identificeren. Kloosterboer waste alle beeltenissen, en vermoedelijk ook advertenties en kleinere berichtjes, weg met goudverf.

Wat overblijft is een stil verdriet. En het gevoel dat veel leed aan ons voorbijtrekt, telkens weer, op het journaal en in de kranten. Altijd maar weer doden en aanslagen, die Kloosterboer hier ontdoet van het drama en bloed en terugbrengt tot rouw, verdriet, eeuwigheid. De aanslagen werden gedaan in naam van een heilige strijd, gericht tegen het westen en diens christelijke cultuur, herinnerd in deze gouden icoon. Het kunstwerk is

op verschillende manieren een monument. Voor de doden die vielen in Parijs, en voor verlies in het algemeen.

Kleine altaren

Een Amerikaans artikel over de aanslagen op Bataclan, 'The Shrines on Boulevard Voltaire', meldde hoe in het post-christelijke Europa de hang naar herdenking een volkskunst werd, met kaarsen en bloemen op straat. Bermmonumenten zijn als kleine altaren, opgericht door mensen die steun zoeken bij symbolen, liturgie, rituelen. Ook in dat opzicht past Kloosterboers werk in de kunsthistorische traditie van de Pietà. Sinds de bewening van Christus uit de Passie ontstond, is hij in de kunst omringd door rouwenden en engelen, andere keren in eenzaamheid geëtaleerd om beweend te worden door de toeschouwer van het kunstwerk. Maar uiteindelijk werd de Pietà symbool voor moederleed, nadat Michelangelo deze verpersoonlijking had gebeeldhouwd in een esthetisch volmaakte harmonie.

Kranten en kartonnen verpakkingen als ondergrond ontdoet hij van hun specifieke eigenschappen waardoor ze een tijdloze kwaliteit krijgen

De in Amsterdam werkzame Kloosterboer (Schermer, 1959) studeerde in 1983 af aan de Rijksakademie in Amsterdam, en exposeert sindsdien in musea in binnen- en buitenland. Zijn werk is opgenomen in tal van collecties. Hij werkt met formele ingrepen die zich niet gemakkelijk laten duiden. In de tentoonstelling XXXL Painting in de Onderzeebootloods in Rotterdam toonde hij zeildoeken van kleurvlakken op industriële formaten, negen meter hoog, doorboord, die als theaterdoeken de ruimte vulden. Ook op handzamer formaten kiest hij voor uitgebende abstracties van vlakken en gaten. Kranten en kartonnen verpakkingen als ondergrond ontdoet hij van hun specifieke eigenschappen waardoor ze een tijdloze kwaliteit krijgen. Zo ook deze Pietà. Hij is klein, maar dat formaat is dat van oude schilderijen, iconen, die ondanks hun beperkte afmetingen een grote kracht uitstralen.

Zo gaat deze Pietà niet enkel over Parijs, maar over verdriet in algemene zin, op een manier die kan appelleren aan mensen die er hun eigen persoonlijke associaties of herinneringen op los kunnen laten. Met centraal in het werk het gouden kettinkje, als herinnering aan Christus' gedode lichaam, met drie goudkleurige buizen eromheen. Het valt omlaag, waardoor de buizen hetzelfde doen. Ze vormen een knak, van een lichaam dat slap geworden is, en dat links en rechts omhoog gehouden wordt door liefhebbende armen. Die armen, het kettinkje, houden zich boven aan twee bevestigingspunten vast om dan aan de zijkant ook omlaag te vallen, en onderin een hoek levenloos te blijven liggen.